

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук,
старшого викладача кафедри прикладної психології та логопедії

Бердянського державного педагогічного університету

МИЦИК Ганни Михайлівни

на дисертаційне дослідження **ВАСИЛЬЄВОЇ Галини Іванівни**

**«Формування методичної компетентності педагогічних працівників
закладів загальної середньої освіти в умовах інклюзивного середовища»,**

подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження та зв'язок із планами відповідних галузей наук. В умовах модернізації системи освіти в Україні постає необхідність переосмислення досвіду теорії та методики професійної підготовки педагогічних працівників, здатних працювати згідно з новими методологічними орієнтирами, які окреслює Концепція Нової української школи. Серед них чільне місце посідає інклюзивна освіта, яка визнана світовою спільнотою найбільш гуманною та виступає у якості освітньої парадигми в рамках української освітньої політики, що базується на світоглядних засадах соціальної інклюзії, оскільки рівноправність, доступність та забезпечення якості є основоположним імперативом її функціонування.

Організація інклюзивного навчання потребує визначення методологічних засад методичної компетентності працівників закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), які беруть безпосередню участь в організації та забезпеченні ефективного функціонування інклюзивного середовища на основі формування професійної здатності виконувати функції наставника, тьютора, модератора й визначати індивідуальну освітню траєкторію дитини з особливими освітніми потребами.

Актуальність і доцільність дослідження означеної проблеми потребує розв'язання виокремленою авторкою низки суперечностей, а саме між:

- на соціальному рівні: між соціальним замовленням на впровадження інклюзивної освіти у ЗЗСО та відсутністю кваліфікованих педагогічних працівників, спроможних забезпечити освітній процес в умовах інклюзивного середовища;

- на науково-теоретичному рівні: між потребою у готовності педагогічних працівників ЗЗСО до роботи з учнями ООП та необхідністю оптимізації змісту їх професійної підготовки в умовах післядипломної педагогічної освіти, а саме підвищення кваліфікації;

- на практично-методичному рівні: між необхідністю реалізації інклюзивної освіти у ЗЗСО та не сформованістю методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища.

Дослідження виконано в рамках тем Зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (Державний реєстраційний № 0117U004914), стратегії розвитку соціальної згуртованості українського суспільства: соціокультурний та освітній виміри» (Державний реєстраційний № 0120U001014).

Враховуючи вище викладене, тему дисертаційного дослідження «Формування методичної компетентності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти в умовах інклюзивного середовища» Васильєвої Галини Іванівни можна визнати актуальною, а її розроблення – своєчасним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Мета, завдання, об'єкт і предмет дисертаційної роботи Васильєвої Г. І. є взаємопов'язаними та чітко сформульованими. Поставлені завдання дослідження послідовно та логічно розкрито у трьох розділах. Положення, узагальнення та висновки, винесені дисертанткою на захист, мають певну теоретичну та практичну цінність.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що:

– уперше теоретично *обґрунтовано* та експериментально перевірено педагогічні умови формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища: пробудження мотивації до підвищення кваліфікації впродовж кар'єрного зростання; спрямування на практико-орієнтовану професійну підготовку через створення заходів підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗЗСО для формування методичної компетентності в умовах інклюзивного середовища з реалізацією програми «Інклюзивне середовище: формування методичної компетентності», з впровадженням методичного посібника «Методичні рекомендації планування роботи асистента учителя закладів загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання» та з використанням «Термінологічного словника – інклюзія»; забезпечення формування методичної компетентності через наповнення відкритого електронного контенту (https://uvu.org.ua/formuvannia_mk/) методичними матеріалами з інклюзивної освіти для саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації педагогічних працівників ЗЗСО, націлених на поглиблення та розширення їх можливостей удосконалення методичної компетентності, підвищення готовності до адаптації в умовах інклюзивного середовища; теоретично *визначено* структурні компоненти формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища: гносеологічний (адекватне сприймання, осмислення, відображення, пізнання й конструювання процесу інклюзивного навчання); аксіологічний (суб'єктивна ціннісна позиція педагогічних працівників в умовах інклюзивного середовища); праксеологічний (методичні знання, вміння й навички та досвід їхнього застосування); професійно-особистісний (професійні психолого-педагогічні якості); критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-творчий, рефлексивно-фасилітаційний); показники та рівні (репродуктивний, пошуково-евристичний, креативний) сформованості досліджуваної компетентності; побудовано модель формування методичної

компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища;

- *розкрито* сутність і зміст поняття «інклюзивне середовище», «методична компетентність педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища»;

- *удосконалено* зміст, форми та методи формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища у процесі підвищення їх кваліфікації.

Практичне значення одержаних результатів.

Розроблено модульну програму підвищення кваліфікації «Інклюзивне середовище: формування методичної компетентності» з впровадженням «Методичних рекомендацій планування роботи асистента учителя закладів загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання» та словника «Термінологічний словник – інклюзія»; розроблено динамічний, відкритий, професійно спрямований електронний ресурс (https://uvu.org.ua/formuvannia_mk/) для забезпечення організації та підтримки процесу формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО у післядипломній освіті.

Методичні рекомендації готові до використання педагогічними працівниками в ЗЗСО, у професійній підготовці майбутніх педагогічних працівників для інклюзивної освіти у ЗВО, в системі підвищення кваліфікації та перекваліфікації педагогічних працівників та в інститутах післядипломної освіти педагогічних кадрів.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (акт № 07-10/112 від 16.02.2021 р.), Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка № 84-2 від 12.05.2021 р.), Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» Центрального інституту післядипломної освіти при НАПН України (довідка № 478 від

22.04.2021 р.), управління освіти Дарницької районної державної адміністрації у місті Києві (довідка № 1125 від 16.04.2021 р.).

Оцінювання змісту та основних положень дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам. Структура рецензованої роботи є логічною, відповідає обраному напрямку наукового пошуку, дозволяє не лише простежити послідовність розв'язання поставлених завдань, але й засвідчує виважений підхід автора до окресленої проблеми. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка і послідовність викладу тексту роботи відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження.

У вступі чітко обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено основні суперечності, мету, завдання, об'єкт, предмет, представлено положення наукової новизни, практичне значення роботи, особистий внесок автора, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дисертації у практику.

Зміст та основні положення дисертаційних досліджень свідчать про її завершеність та відповідність встановленим вимогам. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в роботі Г. І. Васильєвої, обґрунтовано на основі логічно вибудованого матеріалу. Результати дослідження, подані у висновках, відповідають сформульованим завданням, а загальні висновки дисертаційної роботи відображають її основний зміст. Зазначимо, що текст автореферату відповідає та відображає основні положення дисертації.

У цілому, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Васильєвої Галини Іванівни, необхідно висловити деякі міркування/зауваження, які виникли у процесі рецензування роботи.

1. На наш розсуд, другий параграф у першому розділі перевантажений. Доцільно було б надати загальну характеристику нормативно-правової бази з питань інклюзивної освіти, а законодавчі акти, накази, листи Міністерства освіти і науки України та інше перенести у додатки.

2. В першому розділі дисертаційного дослідження доцільно було б розкрити вимоги до психологічних особливостей педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища.

3. До критеріїв формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища, на нашу думку, необхідно було б додати особистісний.

4. Дисертаційне дослідження пронизано диференційним підходом, на жаль, у вступі до дисертації та у висновках це не відображено. Хоча автор неодноразово зазначає: «Саме диференційний підхід уможливило забезпечення ефективності освітнього процесу учнів з ООП в умовах інклюзивного середовища».

Зазначені зауваження та побажання не є принциповими, мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Вважаємо, що дисертація є завершеною самостійною науковою роботою, яка містить нові науково обґрунтовані результати в галузі професійної освіти і за актуальністю, змістом, обсягом, новизною, обґрунтованістю наукових положень, достовірністю і практичним значенням відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою КМ №567 від 24 липня 2013 р), а її автор – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри прикладної психології та логопедії
Бердянського державного педагогічного
університету

Г. М. Мицик

